

ПОЕЗИЈА ЗАУЗДАВАЊА И ПРЕИСПИТИВАЊА
(о *Месу језика* Луке Бољевића)

Већ на самом улазу у прву збирку Луке Бољевића (1994) *Месо језика* дочекује нас витгенштајновско разумевање језика које условљава егзистенцијално искуство појединца, односно, лирског протагонисте, али и преовлађујући тематско-мотивски опсег књиге: *границе мог језика / моје су границе. Језик*, први циклус, метафора–окосница читаве збирке, испоставља се као истовремено оружје лирског субјекта, али и непријатељ који га ставља пред изазован, у многеме парадоксалан и немогућ задатак: (о)писати све(т) у целости. Овакво графичко обременјивање речи заградама, чиме се од једне речи стварају две, каквим смо се малочас послужили, карактеристично је за читаву збирку *Месо језика*. Лирски глас на изузетно аналитичан, готово математички прецизан начин истрајава у покушајима да представи мисаоне процесе који су последица различитих животних искустава, окупљених у посебним циклусима: породичног и ратног („Страдање и други топоними“), конфесионалног („Оче (наш)“), љубавног („Тангенте“), друштвено-егзистенцијалног („Природа – ствари“, „Subject not found“), премда се о ретко којој теми проговара на непосредан начин. Уместо тога, у овим песмама опипава се језик, сагледавају се његови (а самим тим и властити) дometri, песма се конструише, исцртава се својеврсна језичка мапа на којој су одредишта речи и фразе, некад чак и на енглеском језику, што је осве-

шћен поетички гест у правцу језичке поезије (language poetry) којим се матерњи језик чини артифицијелним.

Опрезан, на извештан начин и неповерљив и скептичан лирски субјект ових песама изнова се упушта у преиспитивање: једна ствар се тврди да би се у следећем стиху већ довела у питање или оповргнула (*суштина која то никад није*), што сведочи о модерном појединцу који, попут сваке интроспективне и контемплативне особе, покушава да пронађе коначно упориште у овом свету. Па ипак, његов свет врви од негација и скептичних премиса: „рјешења“ су „несигурна“, „кључ за разумијевање је недоступан“, препреке су „непремостиве“, питања су „непостављена“, и тако даље. У таквом свету, какав је нарочито представљен у првом циклусу, нема места ни за аутентичну блискост и љубав, усмереност ка другом људском бићу и његовој суштини: „кад уста упознају странце / месо језика ствар је за кушање“, а не пут за духовно-емотивну повезаност – она је скрајнута и саботирана, потиснута у други план. *Месо језика* се, тако, на овом месту испоставља као упечатљива двострука метафора, синтагма са дуалним значењем, дословним, телесним и опипљивим, и фигуративним, пренесеним и метафизичким.

Док у једном току савремене поезије постоји тенденција да се људско искуство у свим својим облицима демаскира и демистификује, лирски јунак Луке Бољевића чини сасвим супротно: он се изнова скрива, маскира, спутава, зауздава, контролише. У страху од опуштања и ризиковања, свет се не види као поље могућности, већ као поље препрека у ком је доми-

нантна ситуација *неспоразум*. *Језици се не разумију*, али то није само спољашња препрека, већ постоји фундаментално неразумевање и несклад између лирског субјекта и осталих светова. Овде једино уточиште пружа илузија да се мисли, а на одређен начин и свет, могу систематизовати и посложити – опет путем језика. Одатле многобројне варијације лексема, употреба префикса *не-*, одатле графичко опструисање песама знаковима (,), / и –, чиме се најчешће нуде два потпуно другачија значења речи, али и постиже извесна економичност језика. Тим књижевним поступком разбијени су лиричност, мелодичност и ритмичност, заплиће се при читању наглас, нужно се изнова враћа исказу, односно стиху, у више наврата како би се свако значење *ухватило* и разумело. То сугерише и да су дате песме замишљене као некакав ребус у чијем одгонетању учествује читалац, али и да су предвиђене за извођење и читање наглас, које је свакако изазовно и поседује неоавангардистички импулс.

Насупрот језику и говору који се непрекидно генеришу, постоје тишина и ћутање који су некад разрешени телесним додиром, а некад остају у својој трансцендентној празнини. Чак и Бог говори језиком који је неразумљив. Уз то, он је *очовечен*, на антидепресивима је и пије ракију; није ничеански мртви бог, већ је маргинализован и несрећан попут многих појединаца савременог доба. Стога лирски јунак изражава и религијску скепсу, он се „саплиће о вјероисповијест“ која само подстиче заблуде, „вјерници су лажни“, а капиталистичко устројство друштва прождире хуманост, младост и лепоту. Породица је

такође у својој бити дисфункционална: *идила се руши иза затворених врата*. У том лажном поретку лирски субјект очајнички покушава да очува властити интегритет и идентитет и стога заузима изразито маскулину позицију, у којој се готово никад не препушта и одбија да покаже рањивост. Рекло би се да Лука Бољевић на овај начин кокетира и са постулатима патријархата, фалогоцентричним поретком и традиционалним схватањем *правог мушкарца* с ових простора, а и шире; мушкарца од ког се очекује да ратује, штити и никада не плаче: „Бити мушко значи крварити када треба за друге“ (песма „Don't melt on highest degrees“).

У последњим циклусима, пак, почиње да провејава извесна осећајност и усамљеност лирског субјекта. Те песме, наизменично смештене у простор града и у простор природе, тематизују одређене породичне, љубавне и друштвене приче и ситуације, које се остварују као нарочито ефектне у краткој форми (песма „Барка“). Ипак, завршна песма „Оутро“, комплементарна уводној песми „Интро“, враћа лирског јунака у егзистенцијално стање и језичко расположење зацртано у наслову збирке: границе постоје с разлогом, на снази је вечити неспоразум и раскорак с Другим, *језик* треба држати за зубима или га зубима прегрести.

Катарина Пантовић